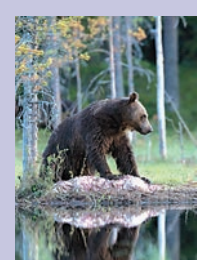

VÅRE
ROVDYR

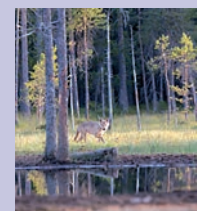
Nr. 3/2008

Årgang 22

Forside:
Bjørn i Finland.
Foto: Rune
Bjørnstad.

Bakside:
Finsk ulv.
Foto: Rune
Bjørnstad.

Side 68
I finske grense-
skoger

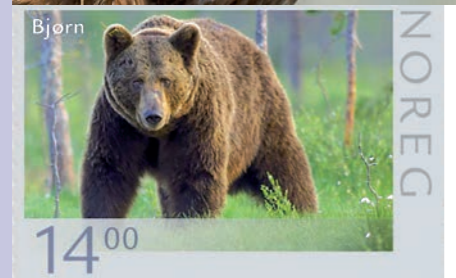
Side 78
Bjørne-
møte i
nord

Side 80
Eksklusiv gjest
til rehabilitering

Side 82
Overvåking av
hekkeplasser

14⁰⁰

Side 90
Norsk offentlig fotomateriale av rovdyr

Sølvpenge for norsk natur

Lisensjakt, jakt og felling. Begrepene blir anvendt som det passer de ulike interessene. Den 10. september startet lisensjakta på jerv. Landet Norge er inndelt i 8 rovviltregioner. I hver av disse sitter det en rovviltnemnd som er underlagt Miljøverndepartementet. De skal blant annet arbeide for å være konfliktdepende og sørge for at målsettingen fra Stortinget blir gjennomført basert på bestandsmål og fakta. I Østlendingen 9. september beskriver Paul Granberg hvordan rovviltnemndas leder i Hedmark latterliggjør Direktoratet for naturforvaltning (DN) vedtak om avskyting av to bjørner og ikke hele ti slik nemnda ville ha det. Det er ingen hemmelighet at mange på vernesiden mener at folk fra næringsinteressene er alt for godt representert i disse nemndene. Paul Granberg sier det slik: «DN skal forvalte norsk natur på vegne av hele landets befolkning og ikke bare på vegne av den lille gruppen som har næringsinteresser.»

En annen sak er fra 16. september hvor undertegnede deltok i en diskusjon på riksdekkende radio med rovviltnemndas leder for Troms og Finnmark, region 8. Hans forslag var å la rike turister komme og skyte av deres kvote på to bjørn og 16 jerver – en gullgrube for turistnæringen, var hans ord. Nemndlederen peker også på at det holdes kurs i jerve- og bjørnejakt i regionen og at «vi har hatt godt oppmøte på kursene i år.»

Uansett hva enkelte måtte hevde, enten det nå er fra nærings- eller fra enkelte politiske hold om at det er for mange rovdyr og at de ønsker enda flere skutt, så snakker vi i realiteten her om dreping av to arter som står på den nasjonale rødliste over truede arter. Bjørnen i kategorien sterkt truet. Med denne regjeringen har vi sett en ytterligere forverring av våre rovviltstammer og Stortingets mål er blitt enda fjernere. Eksempelvis er det kun 3–4 ynglinger av bjørn årlig i Norge, mens målet er 15 (også det veldig lavt). Antall fellingstillatelser sitter løst og er høyere enn noen gang for alle våre rovdyrarter. Norge er det eneste landet i hele verden som driver jakt året rundt på en truet art som jerven – til og med i våre nasjonalparker hvor hiene nådeløst blir gravd ut i yngletiden. Jervemødre blir skutt og ungene avlivet med giftsprøyte. Flere steder utlyses dusør på tusenvis av kroner til den som finner et nytt jervehi. Disse realitetene er noe som opprører langt flere enn engasjerte naturvernere i inn- og utland.

Sist det ble ønsket rike turister til Norge for å drepe vilt hadde vi samme runde i mediene. Da kom blant annet reiselivsnæringen på banen og frarådet den type annonsering og reklame, særlig internasjonalt. Det er ikke kun sel (som da) enkelte turister ønsker å sende en kule i og få på lista over drepte arter. Faktum er at den aktuelle gruppe mennesker er liten. Økonomisk vil det med negativ reklame for destinasjonen Norge utvilsomt koste mer enn det smaker. Selv mener jeg at det også i klartekst viser hvilken råttassnasjon vi er i forvaltningen av vår naturarv – og da særlig rovdypene. En side av saken er hvilke signaler vi ønsker å sende ut av landet om hvordan vi behandler vår natur – en annen er det faktum at vi har en forvaltning som ikke gjennomføres slik at Stortingets bestandsmål for våre truede arter blir en realitet. Begge deler dreier seg om penger, penger og skyt, skyt.

Birger Westergren

Dødbringende bjørneangrep vanskelig å forklare

Uffe Stridsberg

Tidligere nestleder i Svenska
Rovdjursförningen

En tragisk ulykke inntraff høsten 2007 da en 61-åring ble drept av bjørn i Valsjöbyn i Sverige. Til forskjell fra ulykken i 2004, da en jeger ble drept i Norrbotten, var det i dette tilfellet ikke de typiske omstendighetene rundt et bjørneangrep på mennesker – dvs. en ren jaktsituasjon i skogen med en skadeskutt bjørn. I Valsjöbyn var ikke våpen innblandet og hendelsen utspilte seg på ett gårdstun som i og for seg lå avsidesliggende. Det var heller ingen likheter med situasjonen omkring den finske joggeren som i 1998 ble drept av et slag fra en overrasket bjørnebinne med unge, og som medførte en dødelig skade på en blodåre – men uten spor etter kraftig vold.

Det eneste i Valsjöbyn-ulykken som kan sammenlignes med andre kjente tilfeller mellom menneske og bjørn er at mannens hund var med i situasjonen og som for øvrig også lå bjørnedrept på gårdstunet. Var det mannen eller hunden som først ble angrepet av bjørnen? Det er en av flere sentrale spørsmål i denne saken.

I politirapporten fra hendelsen er det ingen teorier om hendelsesforløpet. Det framgår at mannen ble sett i live senest den 7. oktober i sin bil i Valsjöbyn. Den 8. oktober ble han funnet død i nærheten av sitt hus av medlemmer fra jaktlaget han hadde avtalt å delta i for å innlede elgjakt samme dag. Mannen bar ingen ytterklær og gikk i tresko. Døren til mannens hytte var lukket, men toalettdøren var åpen.

Mannen ble utsatt for et svært omfattende angrep med både rive- og bittskader over hele kroppen. I politirapportens medisinske opplysninger står det at han trolig forblødde av sine skader og døde sannsynligvis den 8. oktober. Det framgår også at han hadde et ekstremt høyt alkoholinnhold i blodet da han ble drept av bjørnen. Kan dette sistnevnte faktum ha hatt noen som helst betydning for hendelsesforløpet? Ved konfrontasjoner med bjørn skal man, i følge faglige råd, gi seg til kjenne ved å prate med rolig stemme og dra seg tilbake med langsomme bevegelser.

Den angripende bjørnen, en stor hann, ble sporet og skutt ved slakteavfall dagen etter ulykken ca. 900 meter fra 61-åringens hus. Den viste seg å ha en skadet tann, et leget lårbrudd og lite underhudsfett for årstiden. Kan bjørnens tilstand ha hatt noen betydning for at den gikk til angrep, og hadde slakterestene lokket bjørnen til stedet?

– Vi har ingen erfaringer som viser at en bjørn i generelt dårlig kondisjon utløser aggressivitet mot mennesker, sier bjørneforskeren Sven Brunberg fra det skandinaviske bjørneprosjektet. Derimot finnes det eksempel på bjørner som er skutt som «problembjørner» når de har søkt etter lettliggjengelig føde i nærheten av mennesker, og som da har vist seg å ha skader og defekter.

Gjeste kommentar

Våre Rovdyr

utgis av
Foreningen Våre Rovdyr

Adresse
Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes

Ansvarlig utgiver
Foreningen Våre Rovdyrs
styre

Redaktør
Yngve Kvebæk
Maridalsveien 225 C
0467 Oslo
22 95 08 66
yk@fvr.no

Redaksjonsmedarbeider
Viggo Ree
vr@fvr.no

Sats & layout
Yngve Kvebæk

Trykk
Stens trykkeri as
Dilling

Web
www.fvr.no

ISSN 0801-4728

I finske grenseskoger

Hæ? Skal dere fotografere på åte? Kompisen så ut som han hadde tygd på ei råttten jordbær. Og sant nok – kompisen hadde rett. Den 26. juli lettet flyet fra Gardermoen. Finske skoger lokket.

**Tekst og foto:
Rune Bjørnstad & Torunn
Johnson**

Kuhmo ligger langt inne i ødemarka, tett inntil den russiske grensa på samme breddegrad som Steinkjer. Her er det en sone på to kilometer på hver side av grensa mellom Finland og Russland. Sonen kalles «ingenmannsland». Skal en hit må en ha tillatelse, noe deltakerne på turen hadde. To åteplasser ligger rett utenfor denne sonen mens den tredje, hvor ulvesjansen er størst, ligger inne i selve sonen.

Omgivelsene er barskog som veksler med myrkjøler, småtjern og større vann. Her har Lassi Rautiainen og familien skapt et levebrød ved å tilby muligheter for å oppleve blant annet ulv, bjørn og jerv. For å få dette til har man anlagt åteplasser på idylliske og oversiktlige steder. Det vil i praksis si små myrer med skogkanter og idylliske tjern, for jerven åpen barskog.

«Maten» er fisk og griser – grisene er godkjent av veterinær. Fra tilsammen sju små plankehytter er det bare å la spenningen fortrenge nattesøvnen.

På åteplassen

Dette dreier seg jo om ville dyr som er mest aktive i døgnetts mørkere timer. Vi ble kjørt til åteplassene ved sekstiden på ettermiddagen. En time senere var vi på plass ferdig montert med lange og lyssterke teleobjektiver stikkende ut. Skjulene ligger fra 5–20 minutters gange fra skogsvei. Spenningen stiger ettersom klokka går.

De finsk-russiske grenseskogene har en av svartglentas nordligste hekkeforekomster i Europa.

selv om sjansene er store – spesielt når det gjelder bjørn kan man ikke forutsi noe.

Avstanden fra skjulene til dyra kan variere fra nesten null til noen hundre meter, avhengig av hvilken åteplass og tid på døgnet. For fotografering er det montert flere fester for stativhoder i hvert skjul.

Den første bjørnen

Klokka er rundt solnedgang, to par øyne gransker myrkantene. Langt unna hører vi lyden, den kommer nærmere og nærmere. Schwupp-schwupp, låter det, gang på gang. Der kommer det en bjørn! Lyden er fra labbene i bløtmyra! Sakte rusler den fram mot grisen som er satt fast med et tau rundt en furustamme. Snuta i været, øynene gransker omgivelsene. Er det trygt?

Bjørnen er 70–80 meter unna. I kikkerten ser vi godt de stikkende øynene og den bløte pelsen, vannet som plasker opp da de grove labbene treffer myra. Med ett bestemmer den seg, går rett fram til godbiten. En prøvesmak, et kraftig rykk – og bjørnen har grisen i kjeften på full fart mot skogen.

Søren og! Der røk resten av fotomulighetene for i kveld!

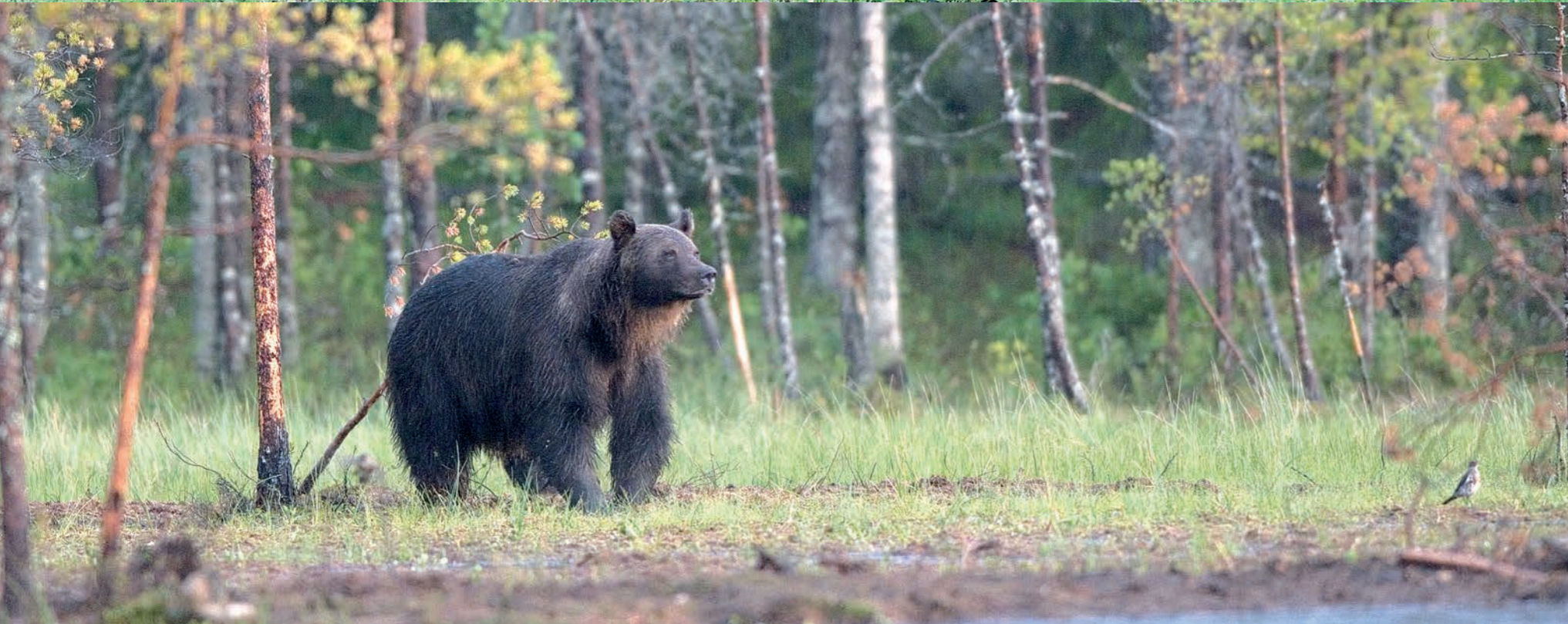
Men bjørnene vil det annerledes. Da fotolyset er nesten håpløst er det fire bamsen på myra. En av dem er på vei mot skjulet, men snur da den hører kameralyden. Den går 50 meter lenger bort og fortsetter å spise.

Den tredje natta byr på enda saftigere saker. Bjørnene er for lengst på plass, vi halvsover – det er i to-tiden på natta. Plutselig bråvåkner vi av de råeste lydene vi har hørt. To store bjørner slåss om maten bare 50 meter unna! Brølene spjærer den stille finske sommernatta, det er rått og tidløst. Denne natta ser vi seks bjørner og tre ulver samtidig. Den ene ulven, som var veldig lys, er visstnok alfatispa i den lokale flokken. Det er interessant å se oppførselen dem i mellom. Ulvene jager bjørnen – og motsatt. Mye handler nok om kampen om godbitene.

Bjørnene deler opp kadavrene, ulvene kommer etter og tar de mindre bitene. Noe av maten spiser ulvene på flekken, mesteparten frakter de unna og graver det ned i myra.

Noen betraktninger

Er det bare å slenge baken nedpå i et fotoskjul og enkelt få fine opplevelser og gode bilder? Etter å ha vært der mener vi det er både-og. Bjørnebilder er en nok temmelig garantert å få tatt. *Gode* bjørnebilder

er en annen sak. Her trengs det jobbing. Ulv og jerv sees jevnlig – dog ikke så regelmessig som bjørn. En av deltagerne hadde 12 døgn i kamuflasje uten et eneste jervebilde.

Dette er ville dyr som det jaktes på, og det ble hørt skudd på natta fra skjulene. Kommentaren til Lassi var at «da er alt som normalt».

Enhver må vurdere de etiske sidene ved det å fotografere på åteplasser. Dyra du kan se er de samme, adferden dem i mellom er neppe annerledes enn om man sitter ved et elgkadaver de har drept selv. Det blir en del slitasje i terrenget av all ferdselen – både fra folk, dyr og snøscooter som brukes til å frakte grisene med. Det er dessuten ingen som kan si noe om det influerer på dyra dersom foringen plutselig etter mange år stopper.

Vi så ingen bjørnebinner med unger, trolig var konsentrasjonen av hannbjørner for stor til at de tok sjansen. Det var stadig radiomerkede dyr innom. Det gikk liksom ikke i hop med omgivelsene og opplevdes negativt. Vi hadde stort utbytte av disse seks nettene og så også jerv på nært hold ved et annet skjul. Vi har minner og bilder for livet – en kan jo prøve lykken her til lands...

Takk

Vi vil gjerne takke vår dyktige og engasjerte turlleder Asle Hjellbrekke! Han og bladet *Villmarksliv* var ansvarlig for arrangementet. Det er artig at et tidsskrift med så sterkt fokus på jakt oppdager flere verdier rundt de store rovpattedyra. Takk også til Tom Dyring. På bussen hjem holdt han en appell hvor han anbefalte alle deltagerne å melde seg inn i Foreningen Våre Rovdyr!

Turistjakt i nord

Rovviltnemnda i Troms og Finnmark vil selge rovviltjakt til utenlandske turister. Leder i nemnda Willy Ørnebakk, same-tingsrepresentant for Ap, mener dette er en liten gullgrube for turistnæringen i følge avisen *Nordlys*. Direktoratet for naturforvaltning har gitt en lisensfellingsskvote på 5 bjørn i regionen. Når det gjelder jerv har rovviltnemnda besluttet at 26 dyr skal skytes.

Bjørnen uten beskyttelse

Direktoratet for naturforvaltning har åpnet for felling av 12 bjørner i Norge i 2008. I tillegg har rovviltnemnda i Oppland besluttet å skyte 4 dyr. Disse 16 bjørnene kommer i tillegg til de 10 dyrene som er tatt av dage tidligere i år. Dette er samlet sett et betydelig uttak. Rovviltnemndenes forslag til DN omfattet hele 25 bjørner på lisensskvote. DN's betydelige reduksjon innebærer at nemndordningen ikke fungerer som instans for å sikre norsk rovviltfauna. Pr. 19. september hadde 4.570 jegere registrert seg for å felle de 16 individene. Norge skal ha 15 ynglinger av bjørn årlig. Binner med unger (og ungene uansett alder) er unntatt fra lisensfelling. Bjørnen er klassifisert som sterkt truet i henhold til den nasjonale rødlisten og er totalfredet. I 2007 ble det påvist kun én binne med årunger i Norge, og arten er således så godt som funksjonelt utryddet her til lands.

Jerven etterstrebet

Rovviltnemndene har fastsatt lisensjaktkvote på 89 jerver for perioden 10. september 2008 til 15. februar 2009. Det er drøyt 25 % av alle jerver i Norge. Jerven er totalfredet og klassifisert som sterkt truet i henhold til den nasjonale rødlisten.

NRK frikjent

NRK ble frikjent av Pressens Faglige Utvalg (PFU) etter at organisasjonen Norsk sau og geit innklaget dokumentarprogrammene «Ulv! Ulv!» og «Offerlammene». De mente at påstandene som ble framsatt var egnet til å skape et bestemt inntrykk av rovdyrsituasjonen i Norge. PFU mente NRK var i sin fulle rett til å sette et kritiske søkelys på erstatningspolitikken og kunne ikke se at de to påklagede programmene rammet verken den enkelte sauebonde eller sauenæringen på en måte som strider mot de presseetiske normene. Utvalget skriver videre at klageren må tåle at virksomheten organiserer, blir belyst på den måten det ble gjort i de to innklagede programmene.

Slutt med telefonterroren fra Solna

I *Våre Rovdyr* nr. 3-4 i 2002 (s. 86–91) kunne medlemmene lese om en 66 år gammel ulvehater i Sverige som etter nesten 20 års telefontrasseri og trusler ble dømt i Solna Tingsrett. Hans utvalgte offer var bl.a. naturforvaltere i Naturvårdsverket og styrerepresentanter i og medlemmer av Svenska Rovdjursforeningen og Foreningen Våre Rovdyr. Telefonterroristen kalte seg som regel Horst eller Wolfgang Mattenklodt. Hans egentlige navn ble aldri opplyst. I artikkelen i *Våre Rovdyr* i 2002 ble han kun omtalt som Mattenklodt – av hensyn til personvernet. Blant nordmennene som ble utsatt for flere års oppringninger var Morten Bilet, Paul Granberg og undertegnede. Drapstrusler var en del av ingrediensene under telefonplagingen. Dommen, som var datert 13.2.2002, ble ikke anket. Mannen ble bl.a. dømt til skyddstillsyn - en form for betinget dom som på norsk kalles ilagt tilsyn. En særskilt forskrift påla han å «underkasta sig den psykiatriske läkarvård som den lokala kriminalvårdsmyndigheten i samråd med läkare finner nödvändig».

Etter at dommen ble rettskraftig fortsatte imidlertid mannen å ringe til mange naturvernere og forvaltere. Det ble nok en gang gjort notater og samlet dokumentasjonsmateriale med tanke på en andre runde i rettsystemet grunnet hans plagsomme og sjikanøse telefonhenvendelser. Den 21.7.2008 fikk jeg en mail fra politiet i Sverige der det sto: «Ola Fredriksson avled den 6 juli till följd av en hjärtinfarkt (om du inte redan visste det).» Dermed vil det ikke komme flere trakasserende telefoner fra Solna, som ligger rett nordvest for Stockholm. Mattenklodts egentlige navn er Ulf Ola Fredriksson. Han ble født den 24.1.1936, og ble følgelig 72 år gammel. Under rettssaken i januar

2002 satt Fredriksson i rullestol - noe han hadde gjort etter et slag i 1998. Han intensiverte sin telefonterror da han ble ufør, og var meget talefør med en grov og skrekkinnjagende stemme. Under hans oppringninger til undertegnede før rettssaken opplyste han bl.a. at personer han satte stor pris på var Lars Toverud, Ivar Myrsterud og Adolf Hitler!

Den personen som mer enn andre ble terrorisert av Fredriksson var tidligere rovdyransvarlig i Naturvårdsverket, Anders Bjärvall. Jeg ringte til han kort tid etter at jeg hadde fått beskjed om dødsfallet i Solna. Fredriksson hadde plaget Bjärvall med sine oppringninger senest i juni i år. For den pensjonerte naturforvalteren kom dødsbudskapet som en lettelse. Mange andre personer med engasjement i tilknytning til ulv og andre store rovdyr kan nå ta telefonen uten å engste seg for at det skal være Fredrikssons skremmende stemme i andre enden på røret.

Viggo Ree

Rådyret nær utryddelse?

Debatt

Noen skribenter fastslår at minst 40 % av rådyrkalvene i jordbruksdistrikter blir offer for landbruksmaskiner. Enkelte av disse forfatterne hevder at reven dog er en større beskatning. De lener seg vel da til de statslønnede viltekspertene som har bestemt at reven tar 50 % av kalvene. Vi er da oppe i 90 % avgang. På de resterende 10 % skal fordeles selvdøde kalver, kalver tatt av andre predatorer, trafikkdrepte

K. G. Larsson

Krakilske sogninger

På et rovviltmøte i Sogn og Fjordane i september beskyldte stortingsrepresentantene Erling Sande (Sp) og Ingrid Heggø (Ap) Direktoratet for naturforvaltning (DN) for ureglementert saksbehandling. DN fikk på pukkelen for å tolke politikernes vedtak temmelig tøylig. Sauebøndene på møtet var åpenbart hjertens enig og gikk også til angrep på Statens naturoppsyn – for bevisst å oversende feil opplysninger til DN. Direktør i DN, Janne Solli, sier til NRK at beskyldningene er urettferdige.

Økokrim advarer

Miljøverndepartementet har nylig hatt en høringsrunde på en oppmyking av nødvergeparagrafen i viltloven.

Økokrim advarer mot liberalisering av paragrafen og mener at en romsligere adgang til nødverge på vegne av dyr vil kunne føre til at langt flere saker ender i henleggelse eller frifinnelse med de uheldige allmennpreventive konsekvenser dette har. Dessuten er Økokrim skeptisk til åpningen for felling av rovdyr som kommer innenfor innhegninger og mener forslaget kan innebære en fare for at vilt ledes innenfor gjerdet, og så felles der, og for at vilt felles utenfor gjerdet og deretter plasseres innenfor.

Foreningen Våre Rovdyr har for sin del gått i mot enhver liberalisering av nødvergeparagrafen i sitt høringssvar.

Bjørn ulovlig skutt

Fem trylslinger ble i august pågrepet og siktet for ulovlig felling av bjørn i juni. Flere av dem har innrømmet forholdet. Bakgrunnen var funn av blod og hår etter et dyr ved Ørjasetra i Trysil og mistanken gikk i retning av bjørn. En DNA-analyse bekreftet mistanken. De fem mennene er nå siktet for brudd på viltloven, og det kan bli aktuelt å utvide siktelsen ytterligere. Politiet har motatt opplysninger om hvor den skutte bjørnen kan finnes seg, men har så langt ikke funnet den.

Tvilsom bjørnejeger

En av de siktede i forbindelse med den ulovlige bjørnejakt i Trysil i juni i år er også medlem av det kommunale rovviltfellinglaget i Engerdal. I følge avisen *Østlendingen* har leder av fellinglaget, Tom Nordsveen, ingen planer om å skifte ut jaktlagmedlemmet. Jaktlaget opererer på oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark som vil avvente kommunens reaksjon på saken.

Nye pengedryss mot rovdyr

Miljøverndepartementet har, som en prøveordning for 2008 og 2009, fastsatt midlertidig forskrift om godtgjøring ved forsøk på skadefelling av rovvilt. Prøveordningen gjelder fra og med 1. juni 2008 til og med 31. desember 2009. Formålet med forskriften er å gi godtgjøring til deltakere i kommunale/ interkommunale fellingslag som deltar i forsøk på skadefelling av rovvilt. Det innebærer godtgjøring i tilfeller med en vedvarende skadesituasjon der forsøk på felling pågår utover en uke. Godtgjøringen begrenses av den økonomiske rammen for prøveordningen, og avhenger av det årlige omfanget av skadefellingsforsøk. For 2008 er det satt av 2 millioner kroner til prøveordningen.

Spørbløff

Spor etter bjørn i Skrim-området i Telemark viste seg å være spor etter avstøpninger av bjørnelabber. Regionansvarlig for rovvilt, Espen Marker, mener sporene er en bløff.

For Foreningen Våre Rovdyr er slike spor etter avstøpninger av rovdyrlabber ikke noe nytt fenomen. Det er en aktivitet som ofte kan relateres direkte til rovviltstatninger og øker sannsynligheten for utbetalinger i angjeldende distrikt.

Osdalsulver ikke innvandrere

Direktoratet for naturforvaltning opplyser at ulvekullet i Osdalen har sine gener fra foreldre født i den sør-skandinaviske bestanden. Yngling ble konstatert i juli, og en av de sju valpene fra kullet ble funnet død. Genetiske analyser av valpen viser at foreldrene ikke kommer fra den finsk-russiske bestanden. Det er for øvrig identifisert to hanner i Sør-Skandinavia som har sin opprinnelse i øst. Det er viktig for ulvebestanden som helhet at disse hannene finner seg maker og etablerer revir for å redusere de negative effektene av innavl i bestanden.

Hater ulv

Tidligere statssekretær i Miljøverndepartementet, Per Kristian Skulberg, har lite til overs for miljøvern og har følgende oppfatning om ulv i en kronikk i *Nationen*: «Problemene nå er ikke til å leve med! Ut fra mitt mangeårige arbeid for biologisk mangfold er jeg overbevist om at innføringen av én enkeltstående art fører til tap av mange andre arter.»

Rovdyrseminar

Norges Naturvernforbund arrangerer også i år åpent seminar om rovvilt, beitedyr og samfunn. Det blir et vidt spekter av foredrag fra forvaltningen, forskere og prosjektansvarlige fra Norge og Sverige. Temaene i år er: leve med rovvilt, ulv i Skandinavi samt beitebruk og dyrevelferd i områder med rovdyr. Foredragene fokuserer bl.a. på illegal jakt, forebyggende tiltak, rovviltforvaltning i Midt-Norge og den skandinaviske ulvebestandens framtid. Seminaret avholdes på hotell Victoria i Hamar 18. november kl. 0945–1700. Påmelding via NNVs nettsider <http://www.naturvern.no>

Springshefte

Norges Naturvernforbund, WWF og Den Norske Turistforening har utgitt et hefte om sporing av rovdyr. «Biologi og sportegn hos gaupe, jerv, bjørn og ulv» er instruktivt lagt opp med korte tekster om fysiologi, levevis, ulike avtrykk de etterlater i naturen og hvordan man registrerer funn av slike som kan bidra til kunnskaper om bestander og utbredelse, foruten risikovurdering mm. Heftet er på 12 sider, har 39 fotografier og er praktisk å ha med i tursekken eller på hytta. Heftet kan bestilles fra NNV eller lastes ned fra forbundets nettsider <http://www.naturvern.no>

DN med mårhundplan

Direktoratet for naturforvaltning har nylig utarbeidet en handlingsplan for mårhund. Arten er registrert oftere de senere årene i Norge, og det er en målsetting å hindre innvandring så langt det er mulig. Handlingsplanene fokuserer bl.a. på behovet for kunnskapssammenstilling over forekomst, aktuelle og potensielle innførselsveier, forslag til tiltak for å avdekke forekomst og forslag til uttak.

Bjørnemøte i nord

**Tekst og foto:
Vegard Bunes**

En fugletur til Øst-Finnmark i måneds-skiftet juni – juli har etter hvert blitt en tradisjon for flere fuglekikkere. Så er også tilfellet for undertegnede. Varangerhalvøya står sentralt i så måte, men turen er ikke fullkommen uten noen dager i Pasvik. Med en storlåt natur og særegent klima trekkes mange eksotiske fuglearter til dette området. Men det som kanskje kjennetegner Pasvik mest er forekomsten av bjørner – mange bjørner.

Det vil si, mange bjørner i norsk målestokk. Forskere antyder at dette store området huser rundt 30 individer til en hver tid. Hvis du snakker med lokalt bosatte er nok holdningen til bjørn noe delt, men faktum er at et fåtall har sett bjørn i levende live. For en naturelskende fuglekikker står uansett det å oppleve bjørn i Norge svært høyt på ønskelisten.

Sommeren 2007 hadde Leif Bjørn Lunde, Øivind Wathne Johannessen og undertegnede innlosjert oss på Vaggetem Camping i Øvre Pasvik. Ekteparet Randa som driver den lille campingplassen kunne fortelle om flere bjørneobservasjoner i dagene forut. Fuglekikkingen i Pasvik blir som regel konsentrert i de sene nattetimer mens midnattssolen er mest effektiv. Dette er som kjent den tiden på døgnet bjørnene er mest aktive også.

Vi hadde vært en lengre runde i de indre delene av Pasvik og var på vei tilbake til campinghytten. I bilen snakket vi løst om hvor tøft det hadde vært om det plutselig hadde stått en bjørn i veikanten mens vi kom kjørende. Mindre enn ett minutt senere ble ønsket til virkelighet. Etter en bakketopp gikk veien ned i et lite søkk, og i grøftkanten bare noen titalls meter foran oss tuslet to bjørner. Vi bråstoppet bilen og satt måpende mens bjørnene tilsynelatende helt uanfektet kom nærmere og etter hvert krysset veien 20–30 meter foran bilen. Det virket som de var litt usikre på hvor de ville, og da en ny bil stoppet opp bak oss reiste den ene bjørnen seg opp på bakbeina for å få bedre over-

sikt. Etter noen få minutter hadde bjørnene fått nok og sprang inn i skogen og ute av syne.

De to bjørnene var et halvannet år gammelt søskenpar som trolig var født i området og nylig var forlatt av moren.

De holdt seg i et lite område, og hadde som unge bjørner flest ikke opparbeidet den samme frykten og skepsisen til mennesker som voksne dyr normalt har. Spesielt ikke når menneskene sitter inni en metallboks med fire hjul. Uansett gav søskenparet en uforglemmelig opplevelse

til tre fuglekikkere, og det er vel ikke overraskende at dette møtet var turens store høydepunkt.

Denne historien har dessverre et trist postludium. Sommeren 2008 ble hannen i søskenparet observert regelmessig

rundt husene på Vaggetem. Den hadde vist interesse for noe etterlatt matavfall og viste lite frykt for mennesker. I norsk forvaltnings ånd ble det derfor dessverre gitt fellingstillatelse. Kort tid etter falt skuddene, og en ung bjørn hadde mistet sin bror.

Medlemmenes rovdyrbilde

Vi oppfordrer medlemmene til å presentere ett eller flere fotografier av en minnerik og dokumentert rovdyropplevelse. En kortfattet tekst må følge med for å gi leserne en bedre forståelse av fotomaterialet. Det kan være et fotografi av et rovdyr ute i naturen, et interessant rovdyrspor i f.eks. snø, sand eller bløt jord – eller en liten serie med bilder som viser en annen spesiell rovdyropplevelse. Rovpattedyr står i fokus i Foreningen Våre Rovdyrs arbeid, men det kan like gjerne være fotografier av rovfugler, ugler eller seler. Fellesbetegnelsen for disse artene er rovdyr eller rovvilt. Med dagens digitale fotoverden har mulighetene blitt mange for de som er interessert i dyrelivet i vår natur og som har et våkent blikk for det som foregår ute i terrenget. Har du et spesielt rovdyrbilde du vil dele med foreningens medlemmer gjennom tidsskriftet, så send det sammen med en tekst til redaktøren.

Eksklusiv gjest til rehabilitering

Av Geir Sjøli

Den 22. august ca. kl 20 ble en lerkéfalk sluppet fri på Foreningen Våre Rovdyr (FVR) rovfuglmottak i Skogbygda i Nes. Tilstede var bl.a. viltforvalter Asle Stokkerei fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, en journalist fra lokalavisa *Raunnes* og naturfotograf Birger Areklett. Falken gjorde en lav runde over en gammel hogstflate før den krysset veien og forsvant inn i eldre skog. Såvidt vi kunne bedømme var fuglen fullstendig restituert. Den hadde ingen problemer med manøvreringen. Vi får håpe at denne juvelen blant våre rovfugler vil klare seg i vill tilstand etter skaden. Lerkéfalker overvintrer i Afrika sør for ekvator, så flygeferdigheten må være på topp.

FVR har i en årrekke tatt i mot syk og skadet rovfugl til rehabilitering hos undertegnede i Skogbygda. Den 21. juni mottok vi en lerkéfalk. En turgåer hadde funnet fuglen på Kråkstad i Ski. Han tok kontakt med viltforvalteren hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som tok den til veterinær Espen Odberg ved Avivet-klinikken i Oslo. Veterinæren tok røntgen, og det viste seg at det høyre kragebeinet var knekt. Fuglen er trolig en hann, og var ringmerket i Vestby 15. juni i år der den fløy i et fangstnett for ringmerking av småfugl.

Siden lerkéfalken er sjelden, er hvert individ viktig. Nyeste estimat for den norske bestanden er 150-250 par (Odd Frydenlund Steen pers. medd.) og har sin hovedutbredelse på Østlandet her til lands. Falken ble operert og kragebeinet sydd sammen. Vingen ble avstivet med tape for å stabilisere skaden. Den 18. juli ble bandasjen fjernet, og veterinæren var fornøyd. I denne tiden har falken oppholdt seg i et ganske lite rom, men fikk etterhvert mer plass slik at vingen kunne trenes opp igjen.

Lerkéfalken i ulike faser av rekonvalesens i rehabiliteringssenteret. Foto øverst: Marius Sjøli. Foto nederst: Kari Grenaker.

God tur til Afrika! Foto: Marius Sjøli.

En nærliggende kyllingfarm sørget for tilgang på ferskt fôr. Daggamle kyllinger setter den stor pris på.

Dette er faktisk andre gangen vi tar hånd om en lerkéfalk. For omkring ti år siden fikk vi inn en utmattet falk fra Skedsmo. Den hadde ingen brudd og kunne slippes etter 2 uker.

Det er også motforestillinger til å rehabilitere rovfugl. En gang inviterte vi lokalpressen da vi skulle slippe en ung hønsehauk. Og dermed kom det leserinnlegg med kommentarer om hvor unødvendig dette var, for hauken tok jo mye skogsfugl. Man mente også at grunneieren til slippstedet burde vært forespurt.

Artskunnskapen hos folk er svært variabel. Det hører med til denne historien at finneren trodde det var en liten ørn. Vi har opplevd at «jerpe» var vandrefalk og «tårnfalk» var hønsehauk.

Klar for slipp. Foto: Marius Sjøli.

Overvåking av hekkeplasser for jaktfalk og kongeørn i Telemark for å forebygge faunakriminalitet

I Telemark er det i årene 2005, 2006 og 2008 gjennomført organisert reirovervåking av både jaktfalk og kongeørn. Dette er gjort for å forebygge faunakriminalitet. Ingen er til nå tatt for å ha utført ulovlige handlinger mot rovfuglreir, men i 2006 ble det avdekket grov faunakriminalitet på en hekkelokalitet for kongeørn i Vest-Telemark. Denne og andre tidligere saker viser at det fortsatt foregår ulovlige handlinger mot fredet rovfugl, noe som er både meningsløst og uakseptabelt i vår tid og i lys av Norges høye fokus på bevaring av biologisk mangfold.

Av Odd Frydenlund Steen & Bjørn Sørli

I årene 2006 og 2008 har det blitt gjennomført intensiv reirovervåking av både jaktfalk og kongeørn i Telemark. *Prosjekt Reirovervåking* startet imidlertid i 2005. På en hekkelokalitet for jaktfalk hadde det gjennom mange år ikke blitt flygedyktige unger, på tross av flere registrerte hekkforsøk. Alle hekkforsøkene ble på uforklarlig vis avbrutt, noe som etter hvert virket svært mistenkelig. Etter overvåking i 2005 ble hekkingen vellykket (Steen & Sørli 2005). De involverte samarbeidspartnerne i *Prosjekt Reirovervåking* består av folk fra politiet, Fylkesmannen i Telemark, frivillige som blant annet har tilknytning til Norsk Ornitologisk Forening og grunneiere. Statens naturoppsyn har også vært noe involvert. Reirovervåkingen av jaktfalk fortsatte i 2006, mens en hekkelokalitet for kongeørn har blitt overvåket i 2008. Det var meningen å overvåke jaktfalkene også i 2007, men det ble ingen hekking det året. Målet med overvåkingen har vært å forebygge faunakriminalitet og sikre vellykket hekking. I denne artikkelen presenteres bakgrunn, metoder, trusler og resultater fra disse to årene.

Rødlistestatus

Jaktfalk og kongeørn er plassert i kategorien *nær truet* på den nasjonale rødlista, utarbeidet av Artsdatabanken (Kålås m.fl. 2006). Når en art er plassert i denne rødlistekategorien betyr det at den ikke tilfredsstiller kriteriene for kategoriene kritisk truet, sterkt truet eller sårbar, men er nære ved å tilfredsstille en av disse i nær framtid. For eksempel kan en art i kategorien sårbar ha 10 % sannsynlighet for å dø ut innen 100 år, mens det for arter som jaktfalk og kongeørn er brukt 5 % sannsynlighet for utdøing innen 100 år.

Forekomst av jaktfalk

Det foreligger flere tall for den norske bestanden av jaktfalk. Gjershaug (1991) vurderte bestanden i Norge til 300–500 par, mens Tømmeraaas (1994) refererer til

Jaktfalk mater unger på Hardangervidda. Foto: Stig Frode Olsen.

Kongeørn. Foto: Stig Frode Olsen.

eldre anslag for jaktfalk, varierende fra 150–500 par, men angir ikke selv noen norsk bestandsstørrelse. Steen (1999) angir ut fra fylkesvise anslag at den norske bestanden trolig teller 250–385 par, hvorav 19–25 hekkeplasser i Telemark. Telemark har således en mindre andel av antatt norsk bestand. Den fennoskandiske bestanden (Norge, Sverige og Finland) er vurdert til ca. 430–500 par (Hagemeijer & Blair 1997). Ser man på den kontinentale bestanden i vår verdensdel tilkommer den europeiske delen av Russland med 500–700 par (Koskimies 1999). Norge har derfor et betydelig ansvar i europeisk sammenheng for å ta vare på jaktfalken.

Som et apropos til jaktfalkens situasjon i Norge er det interessant å nevne nåværende bestandsanslag for vandrefalk. Bestanden av vandrefalk, en art som var på utryddelsens rand på grunn av miljøgifter tidlig på 1970-tallet, har økt betydelig i Norge fra først på 1980-tallet. I 2006 var det trolig 800–1000 par i Norge (Steen 2008), altså 2–3 ganger større bestand enn jaktfalk. Dette er selvsagt svært positivt. Jaktfalkens situasjon i Norge slik vi vurderer den er mer usikker. Kanskje er bestanden noenlunde stabil, men mange ornitologer er bekymret for jaktfalken og

mener den er i tilbakegang. Det har i mange år foregått en statlig bestandsovervåking i utvalgte områder i forbindelse med Direktoratet for naturforvaltning sitt terrestriske naturovervåkingsprogram, men hovedfokus her er ungeproduksjon og miljøpåvirkninger og det er ikke sikkert at dette i tilstrekkelig grad fanger opp endringer i bestanden i en større sammenheng. Det er derfor gode grunner til å rette mer fokus mot denne arten i forvaltningssammenheng.

Forekomst av kongeørn

Det norske bestandsanslaget for kongeørn pr 2002 er anslått til 850–1200 par (Gjershaug & Nygård 2003). I Telemark og Buskerud ble det i 2007 gjennomført en fylkesdekkende kartlegging av kongeørn på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning. Resultatet av denne viste at det var 75 lokaliteter i Telemark og 61 i Buskerud. Av disse ble det registrert aktivitet av kongeørn, dvs. okkupert lokalitet, på 50 hekkeplasser (67 %) i Telemark og 42 (69 %) i Buskerud (Steen m.fl. 2008). Disse tallene viser at bestanden av kongeørn i disse to Østlandsfylkene er god, men resultatet viser også at det er forskjell på antall kjente lokaliteter og antall lokaliteter

som er okkupert av par. Det er derfor viktig å være klar over at hekkefrekvens og ungeproduksjon kan variere mye fra år til år. Derfor kan en bestandskartlegging foretatt i ett år vise seg å få et annet resultat ved neste gjennomgang. Telemark har ut fra ovennevnte tall ca. 6–9 % av den norske bestanden.

Trusler

Trusselbildet for kongeørn og jaktfalk er etter vår vurdering noe forskjellig i Norge. Vi tror hovedtrusselen mot kongeørn i Norge først og fremst er i finne i negative holdninger i egen befolkning. Selv om kongeørn har vært fredet i 40 år (siden 6. september 1968) er det fortsatt en del mennesker som aksepterer hverken fredningen eller arten som en naturlig del av norsk fauna. Det kan selvsagt ikke utelukkes at utenlandske interesser også finner veien til Norge for å ta egg eller unger fra reir, og da vil nok et viktig motiv være å skaffe seg nytt avlsmateriale til falkonervirksomhet. Det kan også være eggssamlere som ønsker flest mulig arter eller spesielt eksklusive arter i egen samling (eventuelt også for å selge disse og tjene penger). Ulovlig innhenting av

egg og unger er nok mer relevant i forhold til utenlandske interesser når det gjelder jaktfalk som har begrenset europeisk utbredelse (Cramp & Simmons 1980, Cade 1982), er attraktiv og har høy status i falkonermiljøer (Holme m.fl. 1994).

Det er flere motiver folk vil kunne ha for å forfølge kongeørn. For noen er det nok med generelt liten aksept for fredet rovvilt for at de skal motiveres til å begå ulovlige handlinger. Det er en holdning som fortsatt er ganske utbredt i Norge. Andre er motivert ut fra helt spesifikke særinteresser, for eksempel at de ser på ørn som en konkurrent i forhold til småvilt og utøvelse av jakt (mer utbytte uten predatorer). En tredje gruppe ser på ørn som en trussel i forhold til småfehold, og det har ingen eller liten betydning for deres holdninger og villighet til å handle ulovlig til staten årlig utbetaler store erstatninger ved dokumenterte og sannsynliggjorte skader forårsaket av fredet rovvilt. En fjerde gruppe mennesker utøver ulovlig felling motivert ut fra ren økonomisk vinning ved at trofeet prepareres og selges.

Faunakriminalitet mot rovfugl i Telemark

Det er selvsagt vanskelig å vite noe om disse miljøenes aktivitet og påvirkning på jaktfalk og kongeørn, men at det er en viss skjult og ulovlig aktivitet rundt omkring i landet er hevet over en hver tvil. I Telemark ble dette igjen aktualisert i august/september 2006 da det ble avslørt at det var hengt opp «skremmere» (wirer med blekkplater, blikkbokser og tøyfiller) foran et kongeørnreir som var bebodd samme sesong i Vest-Telemark. Saken fikk rimeligvis bred omtale i avisa *Varden* 6. oktober 2006, seinere også 16. februar 2007. Forholdet ble anmeldt til politiet og det ble foretatt avhør av personer med tilknytning til området. Dette førte ikke fram og saken ble senere henlagt.

Oppdagelsen av dette forholdet kom ikke som en overraskelse, etter som det har vært mistanke om etterstrebelse av kongeørn i dette området gjennom mange år. Overraskelsen var mer å finne i metoden som ble brukt. Disse folkene påkalte rett og slett andres oppmerksomhet ved å henge opp «skremmere» foran reiret. Installasjonen var trolig ment å skulle være permanent framover, slik at ørnene sluttet å bruke reiret her. Wirene ble kun hengende der i begrenset tid før det ble oppdaget av folk. Gjerningspersonene kan derfor ikke ha vurdert sin egen aktivitet opp mot områdets store friluftsmessige betydning, og alle de som faktisk også kjenner hekkeplassen og setter pris på ørnenes tilstedeværelse her.

Metoden som ble brukt her vitner om at

Kongeørnreir i Vest-Telemark revet ned av folk våren 1993. Foto: Odd Frydenlund Steen.

enkelte er villige til å legge mye ressurser i å bli kvitt uønskede arter der de selv har særinteresser, noe som bør få noen og enhver til å reflektere over enkelte miljøers holdninger til natur og miljø i Norge. Man må unektelig undres over at folk er villige til å satse så mye på en ulovlig handling for å oppnå så lite som en eventuell gevinst ville være her. Det hører også med til denne saken at det i 2007 ble funnet gjemt utstyr, tau og ei lang stang påmontert en hake under dette ørneparets alternative reir ca. 3 km unna. Utstyret, som for øvrig ble funnet av en grunneier som også har sau i området, ble fjernet og bildematerialet av dette overlevert politiet. Det skal ikke store fantasien til for å skjønne hva det utstyret skulle brukes til.

Dette er dessverre ikke en enestående sak. På en hekkeplass for kongeørn i samme kommune i Vest-Telemark har det ikke vært vellykket hekking siden først på 1990-tallet. Hekkeforsøk er registrert flere år, men av uforklarlige grunner er hekkingen avbrutt. Her er det sterke mistanker om ulovlige forhold. Allerede i 1992 ble det påvist aktivitet av folk helt inn på reiret her (delvis utradert reir, brukne kvister i lia opp til reiret). Det ble i tillegg funnet et riflemagasin i kaliber 22 lastet med 5 skarpe patroner rett under reiret. Lokalt politi undersøkte saken nærmere uten resultat.

Overvåkningslokalitet for kongeørn i Vest-Telemark i 2008. Hannen mater ungen. Bildet er tatt gjennom teleskop. Foto: Odd Frydenlund Steen.

Vi kjenner til flere hekkelokaliteter for kongeørn i Telemark der det er mistenkelig lav hekkefrekvens, det samme gjelder i Buskerud. På en hekkeplass i tilknytning til Blefjell har det ikke vært vellykket hekking siden 1990 og 1991, mens det er registrert mange avbrutte hekkeforsøk her etter dette. På denne hekkeplassen kan det imidlertid være ubevisste forstyrrelser som er hovedårsaken til problemene, men det skal likevel ikke utelukkes at det er faunakriminalitet. Lokaliteten vil derfor få tettere oppfølging, der kanalisering av ferdsløp bort fra hekkeområdet kan være et aktuelt tiltak i første omgang.

Det har ved flere anledninger framkommet tips til forvaltningsmyndighetene om at det foregår målrettet nedskyting av kongeørn på utlagt åte om vinteren i Telemark. Så

Politiet på oppsynstur på Hardangervidda i april 2006. Under disse turene kontrolleres også hekkeplasser for rovfugl. Foto: Bjørn Sørli.

lenge slike tips ikke er mer konkrete enn at de må betraktes som rykter, er det lite politiet kan gjøre. Personer som tipser om slikt oppgir sjelden nøyaktig sted eller navngitte personer av frykt for at det skal framkomme at de står bak tipset. Det er synd at folk mener å ha grunn til å frykte en slik situasjon og ikke gir politiet tilstrekkelig med opplysninger som kan stoppe faunakriminalitet av verste sort.

Vi har også kjennskap til at det har framkommet opplysninger om navngitte personer som har henvendt seg til bygdefolk for å få vite om hekkeplasser for kongeørn (og annen rovfugl). Hva disse personene er ute etter kan man bare spekulere på, men det er neppe bare positive bidrag til bestandsutviklingen. Når det er sagt tror vi likevel ikke at reirplyndring av hekkende rovfugler har noe stort omfang i Telemark, ei heller i Buskerud. Det har pågått et mangeårig kartleggingsarbeid av flere arter i begge fylker der en har kontroll på de aller fleste lokaliteter. Gjennom dette arbeidet ville det nok ringt noen bjeller dersom det ble registrert unormalt mange hekkeavbrudd. På sikt ville også dette kunne fått konsekvenser for bestandene, noe det neppe gjør i det omfang det ser ut til å ligge på. Likevel mener vi det er riktig handlemåte å motarbeide denne type destruktive holdninger og misforstått naturforståelse. Organisert reirovervåking er et av flere aktuelle tiltak i denne sammenheng.

Teleskopet er et uunnværlig verktøy under overvåking av hekkeplasser for rovfugl. Foto: Bjørn Sørli.

Jaktfalkhannen holder vakt ved hekkeplassen fra sin sitteplass rett over reiret. Hardangervidda juni 2006. Foto: Stig Frode

Statens naturoppsyn velvilligst deltok som tidligere – ble det konstatert at falkeparet var på plass og allerede var i gang med hekkingen. Falkeparet hadde nå valgt ny reirplass i forhold til året før, og som vanlig var det et ravnereir de hadde valgt. Dette var selvsagt svært gledelig, og det innebar at overvåkingen av hekkeplassen kunne starte.

I den første tiden ble det foretatt tilfeldige kontroller på lokaliteten for å se hvordan hekkingen forløp. Det var allerede planlagt intensivert overvåking i forbindelse med klekkingen, etter som eventuelle reirplyndrere kanskje helst oppsøker reiret mens det er små unger. Det er selvsagt også svært aktuelt for folk med uærlige hensikter å oppsøke reiret under rugingen, men det krever både bærbart rugeutstyr og tilsvarende utstyr i bil for å kunne ruge eggene under biltransport. Med små unger i en lun boks i en egnet bil kreves mindre forberedelser.

Loggføring av dagens observasjoner på overvåkningslokalitet for jaktfalk. Mai 2006. Foto: Bjørn Sørli.

Fra ringmerking av jaktfalkkull i 2006. Foto: Bjørn Sørli.

Fra 22. mai til og med 10. juni var det døgnkontinuerlig overvåking av hekkeplassen. Enkelte dager lå det 2–3 mann på stedet, ellers var alltid én mann tilstede. Klekkingen fant trolig sted på selveste nasjonaldagen. Rugingen startet med dette ca. 12.–13. april, eggleggingen allerede 5.–6. april.

Den dagen intensivovervåkinga startet ble det sett en irsk-registrert bil med to personer i en nabodal. Politiet ble varslet og undersøkte nærmere uten å finne noe mistenkelig. Den 1. juni fikk politiet melding om en tysk bil i samme dalen der overvåkingen foregår. Samme dag ble også en kar med ski og ryggsekk påtruffet i området. Selv om dette kunne vært folk

i ulovlig ærend med falkereiret som mål, forble heldigvis dette urørt. Under overvåkinga ble det nå konstatert at det var minst 2 unger i reiret. Dagene gikk uten nye mistenkelige hendelser, det var bare folk på fjelltur som ble registrert.

Dagliglivet på og ved falkereiret besto i varming av unger, mating (gjærne begge

Varden Nyheter
Norge og verden Ungdom Meninger Forbruker Været Lokalguid
Kragere Nome Notodden Porsgrunn Sauherad Seljord Sjøan

varden.no Forsiden / Nyheter / Grov sabotasje av kongeørnreir

Grov sabotasje av kongeørnreir

Del på nettet
Tips en venn via epost
Skriv ut

Tips oss
SMS: kodeord TIPSE til 2097
E-post: redaksjonen@varden.no
Send tips her »

Les også
» - Grusomt

IKKE TILFELDIG: Kongeørn blir veldig lett skremt av fremmede gjenstander av denne typen, som ble hengt over et reir i Nissedal.

En nøye planlagt sabotasje rettet mot kongeørn er oppdaget i Nissedal. Politiet ønsker nå tips fra lokalmiljøet om hvem som kan stå bak.

ASE DVERGSDAL ase.dvergsdal@varden.no
NISSEDAL En helt spesiell skremselsinnetning ble nylig fjernet i fjellsiden i Nissedal. Innetningen består av to lange wirer med påmonterte metalplater, bokser og tøystykker i sterke farger, og var hengt opp i fjellet foran et kongeørnreir. Per Espen Fjeld ved Statens naturoppsyn har fjernet innetningen og anmeldt forholdet til politiet. Hensikten til gjemingspersonen er han ikke i tvil om. Innetningen skulle skremme kongeørna fra å bruke hekkplassen. Det var hekking av kongeørn i dette reiret i år og i begynnelsen av august var det en unge på reiret. Skremselsinnetningen er trolig satt opp i løpet av august eller september. Om det forstyrrende elementet hadde fått henge der ville hele territoriet til kongeørna blitt ødelagt i flere år framover.

Lokalkjent person
Statens naturoppsyn antar saken som et grovt brott på villlova, og kommer til å

Avisa Vardens omtale av de ulovlige handlingene rettet mot kongeørn i Vest-Telemark. Øverst den 6. oktober 2006 og nederst den 16. februar 2007.

foreldrene samtidig inne på reiret) og vakthold. På menyen var det utelukkende rype. De klimatiske forholdene vekslet raskt, der snøvær og kulde også gjorde seg gjeldende innimellom. Som naboer hadde falkene et par hekkende fjellvåk 200–300 meter unna, mens et tårnfalkpar hekket enda nærmere. Fjellvåk er også inne på den nasjonale rødlista under samme kategori som jaktfalk og kongeørn (Kålås m.fl. 2006).

Ravn hekket også i berget (4 unger), til stor frustrasjon for tårnfalkene. Gjøk var til stadighet på utkikk etter egnede vertsreir for sine egg, og med skarpskodde naboer levde den en farlig tilværelse i luftrommet utenfor berget. I tillegg var det mange andre spurvefugler som hadde tilhold i den solvendte skråningen, blant annet blåstrupe og ringtrost. Det var derfor full fart og et yrende liv i falkerberget dette året. Det ble etter hvert også klart at det var 3 unger i falkereiret.

Media viste interesse for overvåkinga, og 30. mai kom TV2 på besøk for å lage et innslag til nyhetssendinga. Innslaget gikk på lufta i beste sendetid 4. juni, og siden det var pinseften var det nok mange seere som fikk med seg budskapet om at trua arter i norsk fjellfauna må overvåkes mot reirplyndrere. Reirovervåkinga ble også omtalt i bladet *Villmarksliv*, og den største avisa i Telemark, *Varden*, ofret også spalteplass på saken.

Etter intensivperioden gikk overvåkinga over i en ny fase med tilfeldige besøk for å kontrollere status på falkereiret. Det gikk tydeligvis bra og ungene begynte nå å bli store. Som året før ble ungene ringmerket. Dette ble gjennomført den 18. juni. Det var 3 fine og store unger i reiret, 2 hunner og 1 hann. Tre uker seinere gikk ungene av reiret og startet sitt nye liv på vingene. Lokaliteten ble avlagt flere besøk i ukene etter dette og hver gang ble ungene observert, enten sittende på utkiksplasser i nærheten av hekkeberget eller i fri utfoldelse i luftrommet foran og over berget. Vi kunne for andre gang glede oss over at falkeparet fikk unger på vingene, og 7 unger på to hekkinger er et strålende resultat. Målet vårt var dermed nådd.

Overvåking av kongeørn i 2008

I forbindelse med den ovennevnte saken med opphenging av «skremmere» foran et

kongeørnreir i Vest-Telemark i 2006, var det viktig å følge opp denne lokaliteten med overvåking. I utgangspunktet var det likevel flere aktuelle lokaliteter som kunne blitt valgt, men med begrensede personellressurser og stramme økonomiske rammer måtte denne ene lokaliteten prioriteres i 2008. Budsjettet var nå på kr 15.000 av statlige viltfondsmidler, pluss politiets innsats og frivilliges dugnad.

Med dette som utgangspunkt måtte det igjen bli samme metode som tidligere med manuell overvåking, men der det nå ikke var økonomisk mulighet for en lengre intensivperiode. Følgelig måtte det bli tilfeldige besøk til reirplassen under hekkeforløpet, med vekt på perioden med unge(r) i reiret.

Politiet gjennomførte en rekognoseringsrunde på snø i området ved lokaliteten allerede tidlig i mars. De to reirplassene på lokaliteten ble besøkt, men på dette tidspunktet ble ingen aktivitet registrert. Etter dette ble det ventet til seinere i sesongen før den mest brukte reirplassen igjen ble oppsøkt til fots for å kontrollere status. Det var gledelig å kunne konstatere at ørnene hadde bygd et nytt reir og hekket, dermed kunne overvåkingen starte. I reiret var det en liten unge på dette tidspunktet. Lokaliteten ble heretter besøkt jevnlig, der lokale folk, politi og andre frivillige deltok. I løpet av juni og juli ble reirplassen besøkt og kontrollert mer enn et tyvetalls ganger, og hver gang kunne det fastslås at ungen i reiret vokste til. Den fikk med andre ord være i fred for folk med uhederlige hensikter.

I utgangspunktet ønsket ikke *Prosjekt Reir- overvåking* noe fokus utover eget miljø på overvåkingen av denne hekkeplassen i Vest-Telemark i 2008. Det ble derfor ikke tatt noe initiativ overfor medier for å få omtale av overvåkingen. Vi regnet likevel med at oppfølgingen på lokaliteten ville bli lagt merke til av både lokale folk og andre etter hvert. I ettertid har også det blitt bekreftet. Våre hyppige, men likevel uforutsigbare besøk i området ville utvilsomt ha en forebyggende effekt, noe som var helt bevisst. Hvis noen ville ha plyndret reiret, ville selvsagt det vært fullt mulig, men spørsmålet er om noen ville tatt sjansen på det når man ikke sikkert kan vite når kontrollene foregår.

Reirungen nådde flygedyktig alder henni mot slutten av juli. Det ble ikke registrert noen mistenkelig aktivitet i området i løpet av overvåkingsperioden. Vi var selvsagt svært fornøyd med resultatet.

Videre framover

Vi har nå gjennomført reirovervåking i Telemark i tre sesonger, der hekkingen

Jaktfalk – en fluktens mester som hovedsakelig lever av ryper. Foto: Stig Frode Olsen

har vært vellykket hvert år. Vi ser derfor på tiltaket som vellykket totalt sett. Vår tilstedeværelse har i utgangspunktet vært av forebyggende karakter. Vi har ikke forventet at noen ville prøve seg på ulovligheter der vi har vært tilstede. Tilstedeværelsen blir naturlig nok fort kjent i små lokalmiljøer. Men vi har holdt en lav profil, og det er ikke utenkelig at en slik situasjon faktisk kunne oppstått. Vi vet gjennom den hendelsen som er beskrevet fra Vest-Telemark i 2006 at det opererer folk i utmarka med den hensikt å ødelegge eller robbe bebodde rovfuglreir. Folk som har planlagt ulovligheter velger enten å skrinlegge sine planer når de oppdager at målet deres overvåkes, eller de slår til mot andre bebodde reir. I tilfelle har vår innsats kun lokal betydning. Likevel velger vi å tro at forebyggende arbeid har en viss effekt slik at terskelen for å gjøre ulovligheter er ganske høy.

Kongeørn vil bli overvåket på utvalgte lokaliteter i Telemark også kommende år. Det er også aktuelt å vurdere videreføring i forhold til jaktfalk. Det er allerede forberedelser i gang for å overvåke hekkeplasser i 2009. Men vi har noen utfordringer i den forbindelse. Lenge har vi ønsket oss muligheten til å kunne ta i bruk flyttbart teknisk utstyr som gjør det mulig å overføre bilder fra overvåkingen, gjerne sendt ut over nettet. Da er det ikke behov for

mannskaper på selve overvåkingslokaliteten. Med en stående beredskap i tilfelle ulovligheter, er dette en effektiv metode. Dette krever imidlertid en del investeringer som vi ikke har muligheter til å realisere med begrensede midler fra offentlige budsjetter. Tilgang til teknisk utstyr betyr heller at manuelle ressurser kan settes inn på flere andre lokaliteter – i den grad det er behov for det. Mannskaper er for øvrig den minste utfordringen – det er heldigvis mange mennesker, både jegere, friluftsfolk, grunneiere og andre som er villige til å delta på overvåking av rovfuglreir på fritida.

Avdekkingen av at det fortsatt foregår kriminelle handlinger mot utvalgte arter i norsk fauna, både rovfugl og rovpattedyr, viser at det hos en del mennesker er oppfatninger av enkelte arters plass i økosystemet og vår fauna som ikke passer inn i det generelle bildet av Norge som en miljøbevisst nasjon. Det er et sentralt politisk mål i Norge å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Folk som utfører handlinger vi har beskrevet her ser ikke ut til å være spesielt opptatt av dette. I stedet forfekter de et syn som går på det totalt motsatte. Derfor mener vi at det også må være fokus på denne type destruktiv naturforståelse. Holdninger endres bare gjennom nitidig arbeid. Gode handlingsplaner og økonomiske forutsetninger kan også bety mye.

Takk

Vi retter en spesiell takk til alle som har bidratt i reirovervåkingen i 2006 og 2008. Takk også til Stig Frode Olsen som velvilligst har stilt flotte bilder til disposisjon.

Litteratur

- Cade, T. 1982. *The Falcons of the World*. Collins, London.
- Cramp, S. & Simmons, K. E. L. (eds.) 1980. *The Birds of the Western Palearctic, Vol. II*. Oxford University Press, Oxford.
- Gjershaug, J. O. 1991. Rovfugler. S. 185–191 i: Hogstad, O. (red.). *Norges dyr 1*. J. W. Cappelen Forlag.
- Gjershaug, J. O. & Nygård, T. 2003. Utredninger i forbindelse med ny rovviltmelding. Kongeørn i Norge: Bestand, predatorrolle og forvaltning. *NINA Fagrapport 58*. 26 s.
- Hagemeyer, E. J. M. and M. J. Blair (eds.) 1997. *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: their distribution and abundance*. T & A.D. Poysler, London.
- Holme, J., Lyssand, A. & Axelsen, T. 1994. Faunakriminalitet og annen naturkriminalitet – etterforskning og påtalebehandling. *Økokrims skriftserie nr. 8*, 222 s.
- Koskimies, P. 1999. *International Species Action Plan. Gyr Falcon Falco rusticolus*. Prepared by BirdLife International on behalf of the European Commission. 30 pp.
- Kålås, J. A., Viken, Å. og Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norge.
- Steen, O. F. 1993a. Vandrefalk i Sørøst-Norge i 1992. Bestandsutvikling og hekkeresultater. *Vår Fuglefauna 16(1)*: 22–27.
- Steen, O. F. 1993b. Vandrefalk i Sørøst-Norge i 1993. *Vår Fuglefauna 16(4)*: 261–264.
- Steen, O. F. 1999. Jaktfalk i Norge – fylkesvis oversikt over hekkeplasser og anslag på hekkende par. *Vandrefalken 4*: 48–51.
- Steen, O. F. 2008. Vandrefalkens reetablering på Sør- og Østlandet. Bestand og ungeproduksjon i 2006. *Vår Fuglefauna 31(2)*: 54–60.
- Steen, O. F. & Sørli, B. 2005. Reirovervåking av jaktfalk i Telemark i 2005. *Våre Rovdyr 19(4)*: 92–95.
- Steen, O. F., Midtgard, H. & Stensrud, I. 2008. Bestandskartlegging av kongeørn i Buskerud og Telemark i 2007. *Våre Rovdyr 22(1)*: 12–17.
- Tømmeraa, P. J. 1994. Jaktfalk *Falco rusticolus*. S. 134 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.). *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Norge må benytte seg av fotografier tatt i dyrepark eller nabolandenes villmark når offentlige rovviltpublikasjoner skal utgis

Kun 2 av 14 undersøkte bilder av store rovdyr er fra norsk natur

Av Viggo Ree

Kongeriket Norge vil gjerne framstå som det storartete villmarkslandet i vår verdensdel. Det reklameres med urørt natur og et fantastisk dyreliv. Virkeligheten framstår imidlertid annerledes når man eksempelvis studerer og sammenligner ulike dyrearters utbredelse og bestandstall i vårt land med andre deler av Europa. Spesielt gjelder dette de fire store rovpattedyrene bjørn, ulv, jerv og gaupe. For alle arter finnes det høyere bestandstall i f.eks. våre naboland. Dette avspeiler seg i antall tilgjengelige fotografier av frittlevende rovdyr tatt i norsk natur. Det er takket være en konstruktiv forvaltning av store rovdyr i bl.a. Sverige at vi i det hele tatt har arter som gaupe, bjørn og ulv i norske skoger og fjell i dag. Og de sparsomme forekomstene av «totalfredete» store rovdyr i vårt land

blir forfulgt og drept til alle årstider – til tross for at samtlige er truede arter. Den omfattende lisensjakten på f.eks. bjørn i Norge er egentlig en surfing (snylting) på svenskens positive bestandssituasjon. Alle disse fellingsstillatelse blir gitt til tross for at det er svært langt igjen til bestandsmålet for denne rødlistearten er nådd i vårt land.

Forestillinger om rovviltforekomster

Flere grupperingers bevisste bestrebelser på å framstille de store rovdyrene i Norge som mer tallrike enn det de i virkeligheten er kan man registrere i mange forskjellige sammenhenger. Den pågående rovviltdebatten vedrørende f.eks. farlighet, påstått nødvendighet for jakt og bestandstall blir utnyttet av politikere, mediefolk, representanter for næringsinteressene og innen jegermiljøer. For mange mennesker kan det derfor fortone seg som om landet vårt er fullt av rovdyr – med tilhørende problemer for både en ene og den andre gruppering i samfunnet. Om det hadde vært så mye rovdyr i norske skoger som enkelte vil ha det til, burde dette gi muligheter for eksempelvis naturfotografer og folk flest i forbindelse med naturopplevelser. Men så langt er det lite å se av gode fotografier av de store rovdyrene selv fra f.eks. omdiskuterte rovvilttrakter som Lierne og Trysil. Og de fleste nordmenn opplever gjennom et helt liv aldri å se et eneste individ av disse artene.

Oppfatningen av at det er så mye av rovviltartene i Norge er altså utbredt i store deler av befolkningen. En nærmere undersøkelse av rovdyrfotografier benyttet i offentlige presentasjoner i vårt land gir imidlertid et helt annet innblikk når det gjelder disse artenes forekomst hos oss. Ved å studere bildemateriale på omslagene av i alt seks sentrale utredninger/rapporter om store rovdyr i Norge – samt frimerke-

utgivelser med fem fotografier av disse artene – framkommer et resultat som er overraskende for mange. Jeg har gått gjennom tre viktige rovvilt rapporter fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) samt de tre stortingsmeldingene om store rovdyr. Samtlige er prydet med fotografier av de store rovviltartene på omslagene.

Rovvilt rapporter og stortingsmeldinger med få fotografier av ville rovdyr i Norge

De to eldste rapportene dreier seg om publikasjoner fra Rovviltprosjektet i regi av det daværende Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) – Viltforskningen. Dette prosjektet fant sted i perioden 1978–83, og det ble gitt ut flere rapporter. To av disse har fotografier av store rovdyr på omslagene. Bjørnerapporten fra 1984 (*Viltrapport 31*) viser et dyr fotografert av Petter Wabakken i Sverige høsten 1983. Dette er opplyst i publikasjonen. Den

andre rapporten – også fra 1984 (*Viltrapport 32*) – gjelder jerv, og fotografiet på omslaget viser et individ i en steinur på Nordmøre. Fotografen er Arild Landa. Han har gitt meg opplysninger om fotografiet ut over det som står i rapporten. Denne jerven ble fotografert i Stordalen i Neset, Møre og Romsdal den 27.7.1982.

Den neste rapporten som er undersøkt gjelder *Forslag til landsplan for forvaltning av bjørn, jerv og ulv i Norge*. Denne utredningen kom ut i 1986 – i DN's rapportserie (*Viltrapport 39*). Omslagsfotografiet (foran og bak) viser en brunbjørn på et kadaver i en tåket furuskog. Det stemningsfulle bildet er tatt av Eero Kemilä. Han er finsk naturfotograf. Det har ikke lyktes meg å få kontakt med han, men alle hans offentliggjorte bjørnefotografier på nettet er tatt i hjemlandet. De eldste bjørnebildene ble tatt i Kuhmo i 1986, og det derfor ganske sannsynlig at fotografiet på DN's 1986-rapport stam-

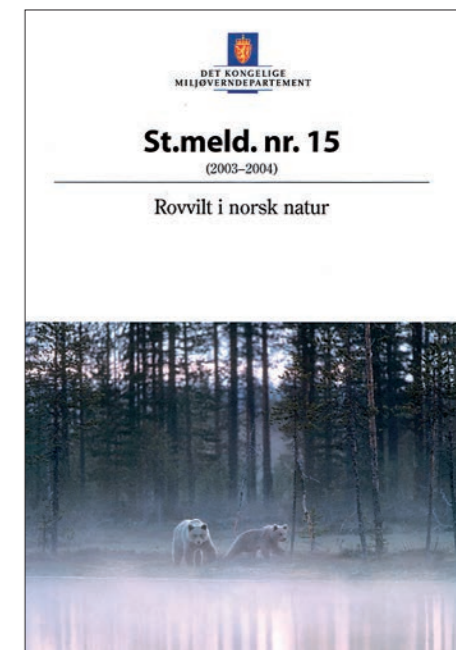
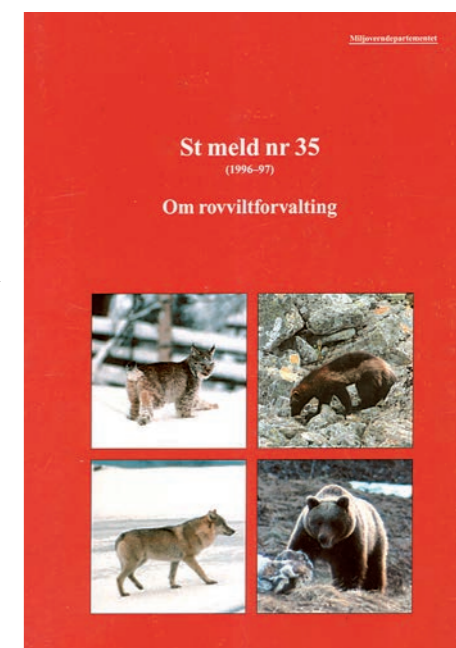

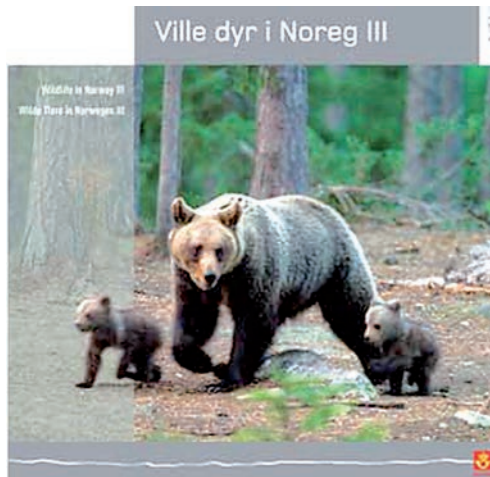
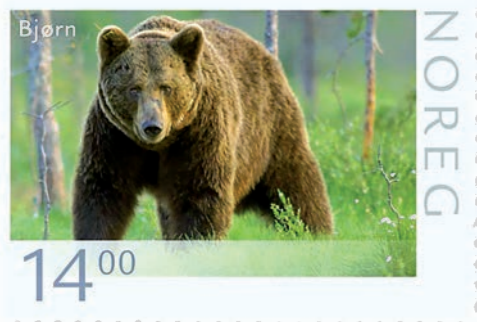
mer fra denne lokaliteten i Finland. Den eneste opplysningen utenom fotografens navn i rapporten er: «Bjørn i morgendis». Det ble altså ikke presisert at det dreier seg om en finsk bjørn – selv om man kan anta det ut i fra fotografens navn.

De tre rovviltmeldingene fra Miljøverndepartementet har alle forsider med fotografier av store rovdyr. Den første – *St.meld. nr. 27 (1991–92)* – hadde tittelen *Om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe (Rovviltmeldingen)*. Her ble et fotografi av bjørn reproduisert på omslaget. Det eneste som er oppgitt er: «Omslagsbilde: Erling Maartmann.» Bjørnefotografiet ble tatt i Sverige høsten 1986.

Den andre rovviltmeldingen stammer fra 1996–97 og har tittelen *Om rovviltforvaltning (St.meld nr 35)*. Her ble det presentert fotografier av alle de fire store rovviltartene på omslaget. Det er kun opplyst at Roy Andersen har tatt bildet av jerven samt at fotografen for de tre øvrige er Göran Ekström. Ingen stedsangivelser for fotograferingene er inkludert. Andersens jervbilde ble tatt rundt den 1.8.1996 i Dreggfjellet i Øvre Dividal nasjonalpark i Troms. Fotografiene tatt av Ekström dreier seg om ville individer, men alle er fra vårt naboland Sverige. Gaupe stammer fra Strömsund nord for Östersund i Jämtland på midten av 1990-tallet. Fotografiet av ulven dreier seg om den kjente Långåvargen, som ble kjørt i hjel med snøscooter mellom Funäsdalen og Hede i Jämtland den 17.4.1989. Bildet er tatt like før den ble ulovlig drept. Bjørnen ved åtselet dreier seg om et individ fotografert utenfor Åserna i Jämtland for nærmere 10 år siden.

For fire år siden kom den til nå siste rovviltmeldingen. *St.meld. nr. 15 (2003–2004)* har tittelen *Rovvilt i norsk natur*. Det flotte fotografiet på forsiden av ei

binne med det som etter all sannsynlighet er en fjorårsunge vandrende i en disig eventyrskog med vannspeil foran får mange til å la seg imponere over hvor flott nettopp norsk natur kan være. Kanskje møtet med de vakre rovdirene var i Pasvik? Eller Trysil? Fotografen er også norsk – den dyktige naturformidleren Baard Næss. Bildeteksten er: «Vill brunbjørn (*Ursus arctos*). Binne med unge.» Altså ingenting om hvor fotografiet er tatt. Etter henvendelse til Næss kom opplysningen om at de to bjørnene ble fotografert i de dype finske skoger. Så var det heller ikke denne gangen norske bamses som prydet forsiden på en rovviltmelding.

Frimerkeutgivelser med store rovdyr

Posten Norge AS gav i perioden 2006–2008 ut flere frimerker i serien *Ville dyr i Noreg*. Motivene ble reproduisert etter fotografier tatt av kjente naturfotografer. Inger Sandved Anfinssen har hatt ansvaret for designen av frimerkene i denne serien, noe hun etter min oppfatning har klart på en god måte. Fra den første utgivelsen med fem frimerker i 2006 var gaupe et av motivene. Av de tre frimerkene i *Ville dyr i Noreg III*, som kom i 2008, var to av motivene store rovdyr – bjørn og ulv. Ut i fra seriens tittel tror selvsagt mange mennesker at de store rovviltartene på disse tre frimerkene dreier seg om ville dyr og at de er fotografert i norsk villmark. Sannheten er noe helt annet. Både gaupe og ulven er fotografert i dyrepark – i EKT-Langedrag i Tunhovd, Buskerud. Fotografen er Asgeir Helgestad. Bjørnen er imidlertid ikke et fangenskapsdyr, men fotografiet av en vill bamse er tatt av Svein Holo i Finland. Som mange andre norske fotografer har også han benyttet muligheten til å leie seg inn i kamouflasjeanretning ved åteplass i de finske skoger. Jeg vil anta at over 90 % av bildene med motiv av ville brunbjørner i Samfoto og Scanpix er tatt på eller ved de kjente åteplassene i Finland. *Fangenskapsdyr i Noreg* eller *Ville dyr i Finland* vil således passe bedre på deler av denne frimerkeserien. Nå har selvsagt utgangspunktet for Posten Norge AS vært å skaffe anvendbare fotografier av de ulike dyreartene – uten tanke på hvor bildene er tatt. Det kunstneriske og grafiske resultatet har åpenbart vært viktigere enn fokus på hvorvidt dyrene er ville eller fangenskapsindivider – eller om de er fotografert i norsk eller utenlandsk villmark. Men det ville vært en betydelig fjær i hatten for Posten Norge AS om de ansvarlige der hadde anstrengt seg for å finne fram til fotografier som viste nett-

opp *ville dyr i Noreg*. Om en frimerkeserie hadde hatt tittelen *Rovviltarter i norske dyreparker* kunne man benyttet de samme fotografiene til Helgestad av gaupe og ulven fra Langedrag. Det bør være et tankekors for Posten Norge AS i anledning senere utgivelser av frimerker med faunamotiver.

I anledning utgivelsene av *Ville dyr i Noreg*-serien har Posten Norge AS laget både samlersett og presentasjonsfoldere. For frimerkene i 2008 tilbys et samlersett med et fotografi av ei bjørnebinne med to årssunger på omslaget – og en presentasjonsfolder med et fotografi av ulv på omslaget. Sistnevnte er et nærfotografi der to ulvehoder dominerer i bildet. Dette er de to kjendisulvene Ask og Embla i dyreparken på Langedrag – fotografert av Arne Nævra. Han har også tatt bjørnebildet på samlersettet. Disse tre bamsene ble fotografert ved åteplass i finsk utmark.

Klassiske bokverk

Norskproduserte bokverk om pattedyr viser også lignende forhold når det gjelder hvor fotografier av store rovdyr er tatt. I den siste utgivelsen av *Norges dyr*, der rovdyrbindet kom ut på J. W. Cappelens Forlag as i 1990, er de fleste fotografier av disse artene tatt i dyreparker eller våre nabolands villmarker. Av 10 offentliggjorte brunbjørnfotografier er to tatt i dyrepark, mens de resterende åtte viser ville dyr fra svensk eller finsk villmark. I alt sju ulvebilder inkluderer fem fra dyreparker, mens to dreier seg om ville individer. Det ene er faktisk tatt i Norge, og viser den berømte Valdresulven fotografert ved Biri sommeren 1989 (like før den ble lovlig skutt og senket i et tjern!). Den andre ville ulven er den svenske Långåvargen foreviget av Erik Isakson. Dette er beklageligvis ikke opplyst i teksten.

Oppsummering

Av totalt 14 undersøkte fotografier av store rovviltarter presentert i offentlige sammenhenger i Norge er altså kun to av ville dyr i norsk natur. Begge bildene dreier seg om jerv. Av de øvrige 12 fotografiene er tre fangenskapsindivider (gaupe og ulv i dyrepark). De resterende ni bildene er alle av ville rovdyr, men samtlige er fotografert i våre naboland Sverige (fem) og Finland (fire). Grunnen til at man får et slikt resultat er først og fremst at det er få fotomuligheter i Norge når det gjelder ville individer av våre fire store rovviltarter. En tilleggsfaktor er at det er visse begrensninger og forvaltningsmessig kontroversielt med utlegging av åte til store rovdyr i vårt land.

Sjelden vare i et tukleland

Med den eksisterende rovdyrpolitikken i vårt land vil det i overskuelig framtid fortsatt bli vanskelig å fotografere ville individer av de store rovviltartene i norsk natur. Norge er ikke lenger et land med velfungerende økosystemer. Vi lever i en nasjon der naturen og faunaen blir tuklet med hele tiden. Politikerne har bestemt at sau, tamrein og elg skal prioriteres i norsk utmark, og antall store rovdyr skal opprettholdes på kunstige minimumsnivåer. Denne forvaltningen av norsk natur tilpasset nærings- og jegerinteresser har ført til at vi ikke lenger har noe særlig igjen av urørt villmark med et opprinnelig dyreliv. Norge er i realiteten et stort utmarksfjøs. Vår natur er en tuklenatur. Bestrebelsene på å sikre og opprettholde arealer uten ulike rovviltarter foregår på de mest sofistikerte måter – med eksempelvis jakt fra helikopter i nasjonalparker og ansatte i Statens naturoppsyn som hvert år spar ut jervtisper og deres valper i hiene for likvidering med våpen og giftsprøyter. Når det gjelder sistnevnte er det ikke merkelig at denne etaten har fått tilnavnet *Bøddelkorpset*. Dersom omverdenen hadde hatt tilstrekkelig kunnskap om hvor grotesk «villmarkslandet Norge» behandler sine rødlistete rovdyrarter – og hvilke forkvakkete natursystemer vi etterstreber – ville trolig langt færre turister tatt turen til landet vårt.

Norske naturfotografer har til tross for små og forfulgte rovviltforekomster klart å ta enkelte fotografier av ville individer av de store artene i eget land. Eksempelvis har Helgestad tatt bilder av vill ulv i Buskerud og Nævra har fotografert frittlevende bamses i Finnmark. Det eksisterer altså et visst bildemateriale av bjørn, ulv, jerv og gaupe tatt av ville individer på norsk jord. Enkelte av disse bildene har faktisk god kvalitet. Når offentlige publikasjoner med rovviltfotografier skal utarbeides i Norge burde det være en ekstra spennende og utfordrende oppgave for de ansvarlige å finne fram til noe av dette materialet. Det finnes blant annet folk i Foreningen Våre Rovdyr som kan være behjelpelige med å spore opp denne type fotografier.

Takk

En takk til alle nevnte naturfotografer for tilleggsopplysninger om sine rovviltbilder. Designerne Inger Sandved Anfinssen i Kobolt Design og Marte Wiik i Enzo Finger Design AS samt markedssjef Kjetil Lorentzen i Posten Norge AS har velvilligst hjulpet til med opplysninger mm. i tilknytning til frimerkeserien *Ville dyr i Noreg*.

Klarsynthet i Nordland

Tre personer observerte ulv ved to ulike anledninger i Ballangen i Nordland i slutten av august, melder avisen *Fremover*. Observatørene var som vanlig ikke i tvil om at det var ulv. Ved avisens nettavstemming mente drøyt 56 % at dyret var ulv. Imidlertid gjorde hundens eier dagen etter oppmerksom på at dyret var hans belgisk gjetterhund av rasen tervuren – ikke ulik en såkalt lassie-hund.

Klarsynthet i Nordland II

Avisen *Nordlys* publiserte et bilde av et kattedyr og undret seg om det kunne dreie seg om gaupe. Inger Johanne Jones i Vestpollen i Lofoten kunne imidlertid avsløre at det var katten hennes.

Magemål

Renadalsordfører Norvald Illevold ønsker ikke osdalsulvene velkommen i kommunen. Han vil ha sju millioner kroner av staten for å beholde dem. Ulvene er en trussel for mangfoldet, sier han til avisen *Østlendingen*.

– Bjørnebestanden ute av kontroll

Pasvikmannen og bjørnejeger Hermann Sotkajervi er i følge *Avisa Nordland* skremt av stadig flere og mer uredde bjørner. Det er et tids-spørsmål før bjørnen tar menneskeliv, hevder han og mener tallet på 126 registrerte bjørn i Norge de to siste årene i realiteten er betydelig høyere og ute av kontroll. – Bare i Pasvik har vi sju-åtte nærgående bjørner. En her hadde fire bjørner samtidig på jor det, og en av dem hoppet til og med foran traktoren, sier Sotkajervi og er enig med bonden Ola Johansen som vil at de nærgående bjørnene må skytes, selv om det skulle gå på bekostning av lisensjakta andre steder.

– Sotkajervi har rett i at bjørnen kan komme til å drepe mennesker, sier seniorforsker ved Bioforsk Svanhovd, Martin Smith, til NRK Troms og Finnmark. – Det kan skje med for eksempel en jeger, men det blir galt å overdramatisere dette. Den som er observant og følger reglene for hvordan man skal opptre i møtet med bjørn, minimerer risikoen, sier Smith.

Rekordproduksjon av fjellrevvalper

Seks av ni avlspar har fått valper i år – fem i avlsstasjonen ved Oppdal og ett par stasjonert på Langedrag. Kullstørrelsen har variert fra to til 11 valper. Gjennom avlsprogrammet er det i år altså produsert 34 fjellrevvalper som vil være klar for utsetting i løpet av høsten. Fjellrevene har en sammensatt geografisk opprinnelse, og representerer med sin genetikk nesten hele den fennoskandiske fjellrevbestanden. Utsettingen vil skje i september/oktober.

I alt 15 fjellrever ble satt ut på Dovrefjell høsten 2007, og minimum 50 % av disse har overlevd den første vinteren. Prosjektet har fortsatt jevnlig kontakt med åtte av revene som ble satt ut, men det er også grunn til å anta at flere enn disse fortsatt er i god behold. Dette er overraskende høy overlevelse. Det ble satt ut tre tisper og tolv hanner ved tre ulike lokaliteter oktober i fjor.

En av fjellrevtispene som ble satt ut på Dovrefjell har fått fem valper i sommer. Mora hører til den gruppa som ble satt ut ved såkalt «soft release» i et åpent hegn ved stasjonen i november. Her fikk revene gå ut og inn som de ville gjennom vinteren, og de fikk tilgang til kunstige hi og mat gjennom foringsautomaten i hegnet. Revene som ble satt ut på denne måten har brukt området rundt stasjonen mye, men noen har også lagt ut på langvandring. Tispa som ble mor til fem valper, kom tilbake til stasjonen i mars og etablerte seg i et av hiene i det åpne hegnet. Både foreldrene og valpene la stadig på vandring ut fra stasjonen for så å vende tilbake.

De to andre tispene som ble satt ut ble fulgt tett for å finne ut om også de fikk fram valper. Ved den ene lokaliteten var det klart at tre av de utsatte revene etablerte et fast leveområde. Disse var stabilt til stede gjennom hele vinteren og våren, og brukte både hi og foringsautomat. Ved den andre lokaliteten vandret revene mer rundt og slo seg ikke til ro ved hiet de ble satt ut på, men peiling, chip-lesing og sportegn tydet på at området var mye i bruk av fjellrev. Den svenske fjellreven som vandret inn til Dovrefjell i april har også slått seg ned i dette området.

Prosjektet kan i år altså notere både høy vinteroverlevelse, rekordstor yngling, etablering i utsettingsområdene og første yngling i det fri. *Kilde: NINA*.

Restlager

FVRs flotte t-skjorter

Kun gaupeskjorter igjen. Svarte t-skjorter i bomull med motiv av gaupeunge utarbeidet av Viggo Ree og med teksten «Ikke skyt moren min!».

Str. S og M

Pris kr 100 pr. stk. + porto

Romslige størrelser

Nye skjorter kommer snart!

Bestilles fra vår representant i Østfold Helga Riekeles via følgende alternativer:

E-post: helgariekeles@hotmail.com

Post: Helga Riekeles, Larkollv. 849, 1560 Larkollen

Tlf.: 69263709 (evt. les inn bestilling på hennes automatiske telefonsvarer). Du mottar så varen sammen med giroblankett.

Foreningen Våre Rovdyr

Ledelse

Leder
Birger Westergren, Sømskleiva 11, 4637 Kristiansand
p 38 04 69 87, mob 47 26 30 33

Kasserer
Stig Anderson, Lokes v. 18, 4846 Arendal
p 37 02 36 22, a 37 05 71 95

Styremedlem
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Styremedlem
Erling Mømb, Østagerenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Styremedlem
Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda
p 63 90 85 35, mob 41 41 37 12

Styremedlem
Christin Valsjø, Peer Gynts v. 12 B, 2619 Lillehammer
p 61 26 47 72, mob 90 53 95 83

Vararepresentanter
Toril Andresen, Gløtten 2, 1920 Sørumsand
mob 92 43 21 46

Lars Johan Berge, 7882 Nordli
p. 74 33 72 19, mob 95 03 96 35

Knut Georg Flo, Neshaugen 83, 5226 Nesttun
mob 94 48 38 38

Rein Midteng, Steinbrøttet 11, 2743 Harestua
mob 40 06 81 88

Daglig leder/redaktør
Yngve Kvebæk, Maridalsv. 225 C, 0467 Oslo
p 22 95 08 66, mob 91 54 41 91

Medietalsmann
Birger Westergren, Sømskleiva 11, 4637 Kristiansand
p 38 04 69 87, mob 47 26 30 33

Informasjonskonsulent
Viggo Ree, Pamperudbakken, 3530 Røyse
p 32 15 77 15, mob 98 64 57 75, faks 32 15 78 22

Regionleder Troms & Finnmark
Therese Simonsen Rye, Utsikten 190, 9018 Tromsø
mob 95 02 57 61

Regionleder Midt-Norge
Lars Johan Berge, 7882 Nordli
p. 74 33 72 19, mob 95 03 96 35

Regionleder Hedmark
Erling Mømb, Østagerenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Regionleder Østfold
Lennart Fløseth, Balaklava 7, 1513 Moss
p 69 27 02 00

Regionleder Sørlandet
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Bidrag til FVR

Foreningen Våre Rovdyr er for lengst godkjent under ordningen med gaver til frivillige organisasjoner. Det innebærer at du er fradragsberettiget for gavebeløp fra og med kr 500 til og med kr 12.000 enten det gis til ulvefondet, som ordinære gaver eller begge deler. Fradragsretten gjelder ikke kontingentbeløpet.

Din skatt blir redusert med 28 % av beløpet du overfører. Et gavebeløp på f.eks. kr. 1.000 (utover kontingenten) reduserer skatten med kr 280 slik at din reelle utgift blir kr 720.

FVR skal innberette beløpene til ligningsmyndighetene slik at din selvangivelse automatisk blir utfylt i relevante felt. Da trenger vi ditt personnummer, så påfør gjerne det på overføringen. Hvis ikke, så er det slett ikke noe problem. Vi tar bare kontakt eller skaffer fram opplysningen i henhold til godkjent prosedyre.

FVR har i mange år angitt kontingenten som minimumsbeløp med åpent beløpsfelt på kontingentgiroen. Mange medlemmer er således vant til å gi en stor eller liten slant ekstra til virksomheten. Kommer dette ekstrabeløpet opp i kr 500 eller over, så sørger vi for at det kommer til skattefradrag på din selvangivelse i henhold til ovennevnte ordning med gaver til frivillige organisasjoner.

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes
Konto: 2800 11 12149

Ulvefondet
Konto 2800 10 08317

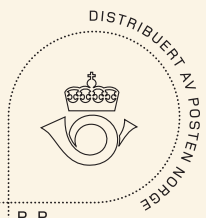
Foreningens formål

- * arbeide for at alle norske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander
- * arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse
- * spre faktaunderlag og saklig informasjon til massemediene og allmennheten, for derved å oppnå større forståelse for rovdynenes rolle i naturen og deres behov for egnete biotoper
- * støtte forskning på våre rovpattedyr og rovfugler
- * arbeide for at det ved jakt på de aktuelle artene skal tas hensyn til:
  - artenes reproduksjonstid
  - ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
  - artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk
- * samarbeide med lokale, regionale og nasjonale myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner for å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdyr.

2008	
Seniormedlem	min. kr 200
Seniormedlem + familiemedlem(mer)	min. kr 250
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr 75
Bedriftsmedlem	min. kr 1000
Medlemskap inkluderer 4 hefter av Våre Rovdyr Kun abonnement Våre Rovdyr kr 200 Konto 2800 11 12149	
Member/subscription abroad (NOK 250): Sparebanken Soer, Arendal, Norway SWIFT/BIC-code: AASPNO22 IBAN number: NO872800112149	

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes
E-post: fvr@fvr.no
Tlf.: 22 23 23 89
Web: www.fvr.no

B-Economique
NORGE

P.P.

Returadresse: Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
N-2151 Årnes

